

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	: Belarus
Yönetim Biçimi	: Cumhuriyet
Başkenti	: Minsk
Başlıca Kentleri	: Minsk, Gomel, Mogilev, Vitebsk, Grodno, Brest
İdari Yapı	: 6 bölge, 1 şehir idaresi
Cumhurbaşkanı	: Aleksandr Lukaşenko
Başbakan	: Sergei Sidorski
Nüfusu	: 10,310,520 (Temmuz 2004)
Yüzölçümü	: 207,600 km ²
Resmi Dili	: Belarusça, Rusça
Etnik Yapısı	: Belarus (%81.2), Rus (%11.4), Polonyalı, Ukraynalı ve diğerleri (%7.4)
Komşuları	: Rusya, Letonya, Litvanya, Ukrayna, Polonya
Para Birimi	: Belarus Rublesi, 1 USD = 2,175 BYR (23 Kasım 2004)

BELARUS EKONOMİSİ

A. GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
GSYİH (Milyar \$)	15.1	12.2	10.4	12.4	14.6	17.5
GSYİH (reel büyüme, %)	8.4	3.4	5.8	4.7	4.7	6.8
Sınai Üretim (büyüme, %)	12.4	10.3	7.8	5.9	4.3	6.8
Enflasyon (TÜFE, ort., %)	73.0	293.8	168.5	61.1	42.5	28.2
İhracat (milyar \$)	7.1	5.6	6.6	7.3	8.0	10.1
İthalat (milyar \$)	8.5	6.2	7.5	8.1	8.9	11.3
Döviz Kuru (ort., BYR: \$)	45	249	877	1,390	1,791	2,054

Kaynak: EIU

Belarus ekonomisinde devletin baskın rolü büyük ölçüde devam etmektedir. 1990'lı yılların ortalarından beri Devlet Başkanı Aleksandr Lukaşenko tarafından devletçi ekonomi politikalara ağırlık verilmiş ve hedef, Mikhail Gorbaçev döneminin Sovyet politikalarına dönüş olarak nitelendirilmiştir. BDT ülkelerinin bir çoğunun aksine Belarus'ta planlı ekonomiden pazar ekonomisine geçiş çerçevesinde bir yeniden yapılanma süreci gelişmemiş ve özel sektörün gelişimi devlet tarafından yeterince teşvik edilmemiştir. Bunun yerine büyük ve verimsiz KİT'lere destek sürdürülmüştür.

B. SON DÖNEMDE TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERDE DEĞİŞİM

1. Büyüme

1990-1995 seneleri arasında ciddi bir gerileme yaşayan Belarus ekonomisi, Rusya'dan ithal edilen enerjinin mal mukabili ödenmesi konusunda yapılan özel anlaşmalar, bazı borçların silinmesi ve hükümetin sıkı ekonomik politikaları sayesinde 1996 senesinden sonra büyümeye başlamıştır.

1990'lı yılların ikinci yarısında BDT ülkeleri arasında en yüksek büyüme oranlarına ulaşmış olan Belarus'un ekonomik performansı 2001 yılından itibaren zayıflamaya başlamıştır. Bunun nedeni Rusya pazarlarına olan aşırı bağımlılıktır. Belarus'un imalat ürünleri ihracatı büyük ölçüde Rusya'ya yapılmaktadır. Bu ülkede özellikle 1998 krizinden sonra talebin azalması nedeniyle ihracat azalmış ve Belarus GSYİH'si bundan olumsuz olarak etkilenmiştir. Yeni yatırım yapılmaması da ekonominin büyümesini engelleyen diğer bir sebeptir.

2003 yılında ise ekonomik büyümenin tekrar ivme kazandığı gözlemlenmiştir. Toplam GSYİH artışının yüzde 6.8 olarak gerçekleştiği bu dönemde bu olumlu eğilimin ardında yatan sebepler tarım sektörünün gelişmesi ve sermaye yatırımlarındaki artıştır. Bu arada, sınai üretim ve perakende sektörü de gelişme göstermiş, diğer yandan Rusya'da Belarus ürünlerine olan talep de tekrar artmaya başlamıştır.

2004 yılının ilk yarısında Belarus ekonomisi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10 oranında büyümüştür. Ancak söz konusu büyümenin tam olarak sürdürülebilir olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülkedeki sermaye yatırımlarının yetersiz seviyede olması ve yapısal reformların yeterince yapılamaması nedeniyle ekonomi üzerinde bir baskı oluşmaktadır. Rusya'da Belarus mallarına talebin azalması da olumsuz bir etki yaratacaktır. 2005 yılında Belarus GSYİH'sinin büyüme hızının yüzde 6 civarına inmesi beklenmektedir.

2. Döviz Kuru

Uygulanan sıkı döviz kuru politikaları ve Rusya krizi nedeniyle Belarus Rublesi 1998 ve 1999 yıllarında hızla değer kaybetmiş ve ülkede üç ayrı döviz kuru uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde karaborsada doların değerinin resmi kuru üç katı olması, yabancı yatırımcılar ve ticaretle uğraşan işadamları açısından büyük bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. 1998 ve 1999 yıllarında IMF ile yapılan görüşmeleri takiben döviz piyasasını liberalize etmeye ve tek bir döviz kuru yaratmaya yönelik politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda 2000 yılı başında Belarus Rublesi'nden üç sifir atılmış ve ayrıca resmi döviz kuru karaborsa ile hemen hemen aynı seviyeye yükseltilmiştir.

Kasım 2000'de Rusya ile yapılan "Birlik Devlet Konseyi" sonrasında Rusya'nın Belarus'a bir para istikrar fonu sağlaması öngörülmüştür. 1 Ocak 2001 tarihinde Belarus parası Rus Rublesi'ne endekslenmiştir. Rusya ile yapılan Birlik Anlaşması hükümlerine göre, 2005 yılı başından itibaren Rus Rublesinin Belarus'ta ortak para birimi olarak kullanılması öngörülmüş, ancak iki taraf arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle bu plan iptal edilmese bile, belirsiz bir tarihe ertelenmiştir. Belarus yönetimi, parasal birlikten önce siyasi birliğin oluşması gerektiğini öne sürmekte, Rusya Federasyonu ise bu konuya sıcak bakmamaktadır.

3. Enflasyon

Belarus, 1991 yılında bağımsızlığını kazandığından beri yüksek enflasyon oranları görmüştür. 1990'lı yılların ilk yarısında fiyat serbestleştirilmesi ve gevşek parasal politikalar nedeniyle yıllık enflasyon oranları üç haneli rakamlara yükselmiştir. Bu duruma bir de 1998 yılında Rusya'da patlak veren ve tüm BDT alanını etkisi altına alan mali kriz eklenince 1999 yılında Belarus'ta TÜFE oranı yüzde 300'e kadar çıkmıştır.

Daha sonraki dönemde para ve kredi politikalarının kontrol altına alınmasıyla enflasyon bir düşüş eğilimine girmiştir. Döviz kuru politikalarının da disipline sokulmasıyla 2003 yılında yıllık enflasyon yüzde 30'un altına inmiştir. Ancak yine de Belarus, halen Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri içinde en yüksek enflasyon oranına sahiptir.

4. Bölgesel Ekonomiler

Belarus'ta ekonomik reformların yavaş işlemesi ve Sovyet tarzı merkezi ekonominin büyük ölçüde korunması nedeniyle ülkenin altı bölgesinin ekonomik gelişimi birbirlerine eşit seviyede olmuştur. Minsk, Sovyet döneminden kalma büyük sanayi kuruluşlara ev sahipliği yapmakta olup burada makine, traktör, kamyon, otomobil motoru, rulman, elektronik eşya, buzdolabı ve tekstil ürünleri imalatı ağırlık kazanmaktadır.

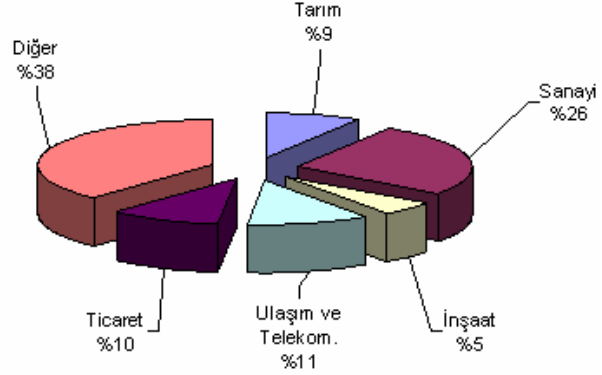

Ülkenin ikinci büyük kenti olan Gomel'de başta ziraat makineleri olmak üzere makine imalatı gelişmiştir. Ayrıca Gomel bölgesi sınırları içerisinde petrol rafinerileri de bulunmaktadır. Büyük kimya fabrikaları Mogilev ve Grodno kentlerinde bulunmakta olup burada yapılan üretimin çoğunluğu Rusya'ya ihraç edilmektedir. En verimli tarım bölgeleri ise Gomel ve Brest'tir.

C. BAŞLICA EKONOMİK SEKTÖRLER

Sovyet döneminde ağırlıklı olarak bir sanayi ve tarım ülkesi olan Belarus'ta o dönemde kurulan 100'den fazla büyük ölçekli kamu işletmesi bulunmaktadır. Hammade açısından ithalata bağımlı olan hayvancılık ve tarım sektörü bağımsızlıktan sonra küçülmeye başlamıştır. 1992'den 2002'e kadar olan dönemde sanayinin GSYİH içindeki payı yüzde 50.3'ten yüzde 26.0'a, tarımın payı ise yüzde 22'den yüzde 9.0'a gerilemiştir. Buna karşılık hizmet sektörünün payı hızla artmaktadır.

BELARUS GSYİH'SİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI (2002)

1. Tarım ve Hayvancılık

Sovyet döneminde Belarus tarımı, Sovyetler Birliği'nin kuzeybatı bölgelerindeki şehirlerin gıda ihtiyacının ve özellikle et ihtiyacının karşılanmasına hizmet etmiştir. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını izleyen bir kaç yıl içerisinde Belarus'un diğer eski Sovyet Cumhuriyetleri gibi tarımsal üretimi gerilemiştir. Yakıt kıtlığı ve tarım makinalarının yedek parçalarının yetersizliğinden dolayı birkaç yıl tarım üretimi oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. 1992 yılından 1995 yılına kadar toplam tarımsal üretim yüzde 19.7 oranında düşmüştür. Bugün tarımsal üretim 1989 yılındaki seviyesinin yüzde 65'i kadardır.

Tarım, Sovyet döneminde olduğu gibi bugün de kolektif çiftlikler tarafından gerçekleştirilmektedir. Sektör, büyük ölçüde reform dışı kalmıştır. Tarımdaki reform, güçlükle ilerlemektedir. Özel mülkiyete ait çiftliklerin sayısı yok denecek kadar azdır.

Belarus'ta tarım arazilerinin yüzde 75'i sulanabilmektedir. Tarımsal üretim 1998 ve 1999 yıllarında yaşanan büyük kuraklık nedeniyle azalmış ve 1998'de başlayan üretim düşüşü 1999 yılında da devam etmiştir. 2000 yılında ise tarımsal üretim yüzde 9.3 artış göstermiştir. Bu artış hızı, 2001'de yüzde 1.8'e 2002'de yüzde 1.5'e gerilemiş, 2003 yılında ise yüzde 7 olarak gerçekleşmiştir.

2004 yılında da sektörün büyümeye devam ettiği gözlemlenmektedir. Yılın ilk yarısında kümülatif olarak yüzde 5.7'lik bir büyüme sağlanmış, ayrıca sektörde zarar eden işletmelerin oranı yüzde 58'den yüzde 36'ya düşmüştür. Ancak tarım alanında sürdürülebilir büyüme sağlanması için reformlara hız kazandırılması gerekmektedir.

2. Sanayi

Sovyet döneminde kurulmuş ve ham madde ile yedek parça açısından yurtdışına bağımlı olan büyük ölçekli sanayi işletmeleri üretimlerinin büyük bölümünü ihraç etmektedirler. Bununla birlikte, 1998 krizinden sonra başta Rusya Federasyonu olmak üzere Belarus'un sanayi ürünlerini ihraç ettiği en önemli pazarlarda yaşanan talep daralması nedeniyle sınıai üretiminde bir gerileme meydana gelmiştir.

Ülke ekonomisi pazar ekonomisine etkili bir geçiş yapamamıştır. Hala büyük ölçekli ve devlet kontrolündeki sanayi kuruluşları ekonomide ağırlıktadır. Belarus eski Sovyet cumhuriyetleri arasında en sanayileşmiş ülkelerden birisidir.

Bağımsızlıktan önceki dönemde sanayi üretimi büyük fabrikalarda gerçekleşmekte ve bu fabrikalar diğer Sovyet cumhuriyetlerinden getirilen hammaddeleri işleyerek nihai ürünleri bu cumhuriyetlere pazarlamaktayken, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını izleyen birkaç yıl içerisinde tedarik zincirlerinin ve tek ruble alanının dağılması, Belarus'ta krize yol açmıştır. Yerli sanayi ürünlerine karşı talep süratle düşmüş ve Belarus gibi sınai ürünlerin ihracatına dayanan ekonomiler zayıflamıştır. Sonuç olarak, diğer eski Sovyet cumhuriyetlerine bağlı olan Belarus sanayisinin üretimi 1991 ile 1994 yılları arasında yüzde 34 oranında gerilemiştir.

Bu olumsuz eğilimler, verimliliğin artırılması, devlet tarafından yönlendirilen ucuz krediler ve Rusya Federasyonu'ndan ithal edilen gaz ve petrolün sanayi ürünleri satarak ödenmesi anlaşmalarının yürürlüğe girmesi neticesinde 1996 yılında sona ermiş, 1995'e kadar yaşanan negatif büyüme oranı pozitif dönüşmüş ve sanayi üretimi söz konusu yılda yüzde 3.5 artmıştır.

Sanayi sektöründe üretim 2002 yılında yüzde 4.3, 2003 yılında ise yüzde 6.8 oranında artış göstermiştir. 2004 yılının 7 aylık döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14.9'luk bir büyüme sağlanmıştır. Son dönemlerdeki büyüme, ağırlıklı olarak inşaat malzemeleri, yakıt, makina ve orman ürünlerinden kaynaklanmaktadır.

Belarus, ABD ve Japonya'nın ardından dünyanın üçüncü büyük traktör üreticisidir. Ülkenin gelişmiş otomotiv sanayisi ürünleri Doğu Avrupa pazarlarına ihraç edilmektedir. Ülkede mevcut diğer sanayi dalları arasında elektronik ve beyaz eşya üretimi, kimya sanayi, makina sanayi, savunma sanayi ve tekstil öncelikli yer almaktadır.

İhracatın yüzde 90'ı, sanayi sektöründe yaratılmakta ve çalışan nüfusun yüzde 27'si bu sektörde istihdam edilmektedir.

3. İnşaat

Bağımsızlıktan sonra yaşanan ekonomik gerileme ülkedeki inşaat sektörünü de etkilemiştir. Bu sektör ancak 1996'da Hükümetin verdiği ucuz krediler sayesinde toparlanmıştır. Devlet politikası gereği halk için ücretsiz konut inşaatları bütün hızıyla sürdürülmektedir. 1995 yılında inşaat sektörünün GSYİH'den aldığı pay yüzde 6.1 iken bu rakam 1999 yılında yüzde 7.2'ye ulaşmış ancak bu sektörde piyasa ekonomisi şartlarına geçiş gerçekleştirilemediği için ve kaynak yetersizliği nedeniyle 2002'de yüzde 5.3'e gerilemiştir. Sektöre özel sektör yatırımının gelmemesi ve gerekli reformların yapılamaması nedeniyle, inşaat sektörü daha fazla gelişebilmek için alan bulamamaktadır. Sektörde yabancı firmaların payı, 2004 yılının ilk yarısı itibarıyla yüzde 1'in altındadır.

4. Ulaştırma ve Telekomünikasyon

Baltık ülkeleri, Rusya, Ukrayna ve Polonya arasında stratejik bir noktada bulunan Belarus'ta taşımacılık ülke ekonomisinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Kargo taşımacılığının yüzde 30'u ve yolcu taşımacılığının yüzde 10'u, 5,500 km uzunluğu olan demiryolları vasıtasıyla yapılmaktadır. Buna rağmen, demiryolları ulaştırmasında reel kapasitenin yüzde 50'den daha azı kullanılmaktadır ve yeniden

yapılanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Belarus, BDT standartlarına göre oldukça iyi olan ve toplam 55,000 km'yi aşan karayolları şebekesine sahiptir. Belarus'un altı ayrı bölge merkezinde havaalanları ve Minsk ve Brest'te birer uluslararası havaalanı bulunmaktadır.

Ülkede tüm telekomünikasyon hizmetleri, Belarus Telekomünikasyon Bakanlığı'nın tekelinde gerçekleştirilmektedir. Bakanlık, telekomünikasyon ağının modernizasyonu ve geliştirilmesi için yabancı şirketlerle işbirliğine gitmektedir.

5. Bankacılık ve Finans

Bağımsızlığın kazanılmasından sonra Belarus bankacılık sektörü üzerindeki Sovyet tarzı devlet tekeli kalkmışsa da devletin Merkez Bankası ve bankacılık sektörü üzerindeki etkisi halen büyük ölçüde devam etmektedir.

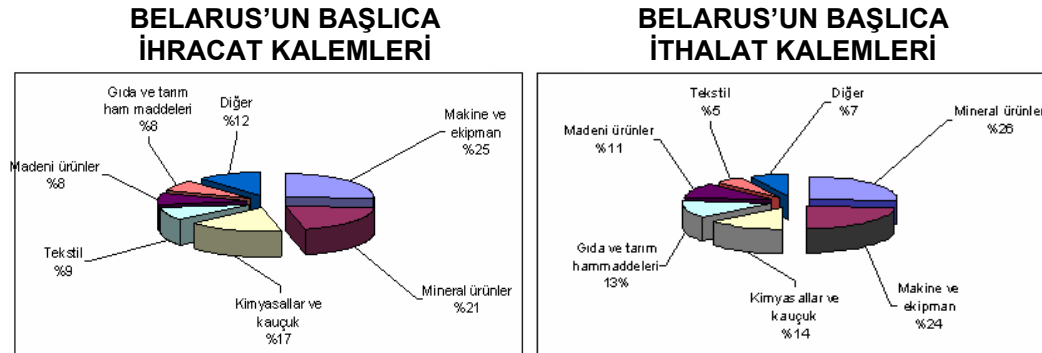
1997 yılında bankalar için asgari kuruluş sermaye miktarı 2.3 milyon dolara yükseltilmiş ve bu nedenle ülke içinde faaliyet gösteren 47 bankadan 12'si faaliyetine son vermiştir. 1994 yılında Belarus'ta 50'den fazla ticari banka faaliyet göstermekte iken bu rakam, 2003 yılında 28'e inmiştir. Ekim 2004 itibariyle ise Belarus'ta 31 ticari banka mevcuttur. Bu bankalardan ikisi yüzde yüz yabancı sermayeli, 19'un da ise yabancı sermayenin iştiraki söz konusudur. Ülkede yabancı bankaların 11 temsilciliği bulunmaktadır. İlk sıralarda yer alan büyük bankalar; Belagroprombank, Belvnesheconombank, Belarusbank, Belbusinessbank, Belpromstrojbank, Belarussky Bank Razvitii, Atom-Bank ve Priorbank'tır.

Belarus kanunlarına göre bankacılık, sigortacılık ve borsalardaki yabancı yatırım oranı yüzde 49'dan fazla olamamaktadır. Sigortacılık alanında 71 firma faaliyet göstermektedir ve bunlardan en büyük olan beş sigorta şirketi pazarın yüzde 65'ine sahiptir. Devlet sigorta şirketi "Belgosstrakh"ın payı ise yüzde 35'tir.

"Kıymetli Evrak ve Borsa Hakkında Kanun" 1992 yılında yürürlüğe girmiştir. Belarus Menkul Kıymetler Borsası seansları haftada bir yapılmaktadır ve sadece 10 şirketin (çoğunlukla bankaların) hisseleri işlem görmektedir. Merkez Bankası tarafından çıkarılan tahviller ve kısa vadeli bonolar ülkedeki tek kayda değer menkul kıymetlerdir.

D. DIŞ TİCARET

Sovyetler Birliği'nin dağılması Belarus'un dış ticaret hacmi üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Bu dönemde, dış ticaret açığı hızlı bir artış göstermiştir. Diğer taraftan, bağımsızlıktan önce Belarus'un dış ticaretinin yüzde 80-90'ı diğer SSCB ülkeleri ile yapılmakta iken, bağımsızlıktan sonra ağır bir biçimde de olsa bu durum değişmeye başlamıştır.

Belarus ihraç malları için büyük bir pazar olan Rusya Federasyonu'nda 1998 yılında yaşanan kriz sonrasındaki süreçte yaşanan ekonomik kriz ve Rusya'da ithal ürünlere olan talebin düşmesi Belarus'un ihracatını büyük ölçüde etkilemiştir. Halen Rusya Federasyonu, Belarus'un en büyük ticaret ortağıdır. Belarus, enerji ithalatı için Rusya'ya bağımlı olmakla birlikte, imalat sanayi üretimini de büyük ölçüde Rusya'ya ihraç etmektedir. Rusya'nın ekonomisinde görülen canlanma ve Rus halkının gelir düzeyindeki artışa paralel olarak artan talep, Belarus'un ihracatında da önemli bir artış beraberinde getirmektedir.

2003 yılında ihracat, bir önceki yıla göre yüzde 24.3 oranında artarak 9.9 milyar dolar olarak gerçekleşirken, ithalat yüzde 26.6 oranında artarak 11.4 milyar dolara yükselmiştir. 2004 yılının ilk yarısında ise ihracat ve ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 32.5 oranında artmıştır.

BDT dışındaki ülkelerle yapılan ticaret incelendiğinde bu ülkelere yapılan ihracatın, ithalattan daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak bu şekilde oluşan fazla Rusya ile olan ticaret açığını kapatmaya yetmemektedir.

BELARUS'UN İHRACAT YAPTIĞI BAŞLICA ÜLKELER (2002)		BELARUS'UN İTHALAT YAPTIĞI BAŞLICA ÜLKELER (2002)	
Rusya Federasyonu	% 49.6	Rusya Federasyonu	% 65.1
Letonya	% 6.5	Almanya	% 7.6
İngiltere	% 6.2	Ukrayna	% 3.2
Almanya	% 4.3	İtalya	% 2.4
Hollanda	% 3.5	Polonya	% 2.4
Polonya	% 3.4	Litvanya	% 1.2

E. YABANCI SERMAYE

Özel sektör faaliyetleri üzerindeki devlet müdahalesi, fiyat ve ücret kontrolleri, dış ticaret kısıtlamaları ve yavaş ilerleyen özelleştirme süreci Belarus'a giren doğrudan yabancı sermaye miktarının düşük seviyede kalmasına yol açmıştır. Henüz ülkede makro ekonomik istikrar sağlanamamış, özel sektör gelişmemiş, fiyat serbestisi sağlanamamış, ticaret ve rekabet kuralları oturmamış ve finansal kuruluşların gelişimi sonuçlandırılmamıştır.

Belarus, Rus pazarına yakınlığı ve AB'nin Mayıs 2004'ten sonraki sınırlarına komşu pozisyonuna rağmen yabancı yatırım için gerekli ortamı sağlayamamıştır. Teorik olarak Belarus yönetimi yabancı sermayeye kapılarını açsa da ülkede özel sektöre sıcak bakılmaması ve devletin ekonomideki rolünün aşırı seviyede büyük olması pratikte yabancı yatırımcıları Belarus'tan uzak tutmuştur.

2004 yılı başı itibariyle Belarus'taki toplam doğrudan yabancı yatırım stoku 1.9 milyar dolar olup, bu GSYİH'nin yüzde 11'ine tekabül etmekte ve kişi başına düşen yabancı yatırım miktarı 140 dolar olarak hesaplanmaktadır. Bu rakam diğer geçiş ekonomileri ile karşılaştırıldığında, özellikle komşuları olan Polonya (kişi başına 900 dolar) ve Baltık ülkelerine göre oldukça düşük seviyededir.

Yamal Boru Hattı Projesi kapsamında yapılan Rus yatırımları hariç tutulduğunda, Belarus'ta en fazla yatırımı olan ülke, toplam yabancı yatırımların içerisinde yüzde 12'lik pay ile Almanya'dır. Almanya'yı yüzde 11'lik pay ile Hollanda izlemektedir.

TÜRKİYE – BELARUS TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Belarus, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyesi ülkeler arasında Türkiye'nin ticari ve ekonomik ilişkilerinin en az olduğu ülkelerden birisidir. Bu durumun en büyük sebebi, Belarus'taki yatırım ortamının diğer bölge ülkelerine nazaran zayıf olmasıdır.

A. TÜRKİYE İLE BELARUS ARASINDA İMZALANAN EKONOMİK VE TİCARİ NİTELİKLİ ANLAŞMALAR

Türkiye ile Belarus arasında "Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması", 8 Eylül 1993 tarihinde İzmir'de imzalanmış ve 1 Aralık 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

"Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması", 8 Ağustos 1995 tarihinde Minsk'te imzalanmış ve 20 Şubat 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

24 Temmuz 1996 tarihinde Ankara'da imzalanan "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması", 29 Nisan 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye-Belarus Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) I. Dönem Toplantısı, 27-29 Haziran 1997 tarihleri arasında, II. Dönem Toplantısı, 2-3 Şubat 2000 tarihlerinde Ankara'da, III. Dönem Toplantısı 11-14 Aralık 2001 tarihlerinde Minsk'te, IV. Dönem Toplantısı ise 26-27 Mayıs 2004 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

B. TİCARET

1994 yılına kadar oldukça düşük bir seviyede olan Türkiye - Belarus dış ticareti, 1995 yılında canlanmaya başlamıştır. 1998'e kadar devam eden bu canlanma Rusya'da ortaya çıkan krizin Belarus'u da önemli ölçüde etkilemesi sonucu gerilemiştir. Bununla birlikte, son yıllarda iki ülke arasındaki dış ticarete bir toparlanma eğilimi göze çarpmaktadır.

TÜRKİYE - BELARUS TİCARETİ ('000 dolar)

Yıllar	İhracat (X)	İthalat (M)	X/M	Denge	Hacim
1992	4.753	3.826	1.24	0.927	8.579
1993	1.637	1.598	1.02	0.039	3.235
1994	846	1.622	0.52	-0.776	2.468
1995	2.674	16.620	0.16	-13.946	19.294
1996	9.818	37.337	0.26	-27.519	47.155
1997	8.577	38.812	0.22	-30.235	47.389
1998	7.575	20.927	0.36	-13.352	28.502
1999	4.067	20.579	0.20	-15.972	25.186
2000	11.791	18.005	0.65	-6.210	29.796
2001	20.083	10.948	1.83	9.135	31.031
2002	20.071	20.667	0.97	-0.596	40.738
2003	19.521	29.474	0.66	-9.953	48.995
2003/9	12.730	22.181	0.57	-9.451	34.911
2004/9	15.658	27.367	0.57	-11.709	43.025

Kaynak: DİE

1994 yılından bu yana Türkiye - Belarus ticareti 2001 yılı hariç Türkiye aleyhine açık vermektedir. Türkiye aleyhine olan dış ticaret açığı 1997 yılında 30.2 milyon dolar ile en üst seviyeye ulaşmıştır. 2001 yılında Türkiye lehine ortaya çıkan bu farklı durum büyük ölçüde Türkiye'de yaşanan devalüasyon sonrasında Belarus'tan yapılan ithalattaki daralmadan kaynaklanmıştır.

2002 yılından itibaren ise Belarus'tan yapılan ithalat artmasına rağmen, ihracat aynı seviyede kalmıştır. Bu nedenle Türkiye'nin Belarus'la olan ticaret açığı artmaktadır.

Türk mallarının Belarus piyasasına standart yollarla girmekte zorlandığı, buna karşın bavul ticareti yoluyla büyük miktarlarda girdiği bilinmektedir. Bavul ticareti ile Belarus'a satılan Türk malları, açık pazarlarda satılan malların büyük çoğunluğunu teşkil etmektedir.

2003 YILINDA MADDELER İTİBARIYLA TÜRKİYE - BELARUS TİCARETİ (dolar)

İHRACAT			İTHALAT		
MADDE	TUTAR	%	MADDE	TUTAR	%
Elektrikli Makinalar	7,374,552	37.8	Sentetik Suni Devamsız Lifler	6,638,294	22.5
Özel Dokunmuş Mensucat	2,229,893	11.4	Sentetik Suni Filamentler	5,288,671	17.9
Uçucu Yağlar	1,132,273	5.8	Mineral Yakıtlar	5,124,268	17.4
Ham Postlar	1,082,389	5.5	Dokumaya El. Diğ. Bit. Lif.	3,898,104	13.2
Plastikler	1,021,625	5.2	Gübreler	2,785,239	9.4
Sabunlar	940,937	4.8	Kazanlar, Makinalar	1,580,958	5.4
Kazanlar, Makinalar	897,084	4.6	Cam ve Cam Eşya	805,915	2.7
Yenilen Meyvalar	587,649	3.0	Plastikler	666,613	2.3
Kauçuk ve Kauçuk Ürünleri	291,601	1.5	Kauçuk ve Kauçuk Ürünleri	540,901	1.8
Pamuk	287,227	1.5	Kağıt Karton	381,312	1.3
DiĞER	3,675,421	18.8	DiĞER	1,763,347	6.0
TOPLAM	19,520,651	100.0	TOPLAM	29,473,622	100.0

Kaynak: DİE

C. YATIRIM İLİŞKİLERİ

Belarus'ta şu anda 40'a yakın Türk firması faaliyet göstermektedir. Hazine Müsteşarlığı verilerine göre ise Belarus'ta yatırım yapmak üzere bugüne kadar sadece 2 Türk firması toplam 105.000 dolar sermaye transfer etmiştir. Ancak, firmalarımız bu yatırımların bir kısmını dış kredi ile finanse ettikleri için söz konusu rakam fiili durumu yansıtmaktan uzaktır.

Bugüne kadar, Türk firmaları tarafından Belarus'ta yaklaşık 20 milyon dolarlık yatırım gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Belarus'taki yatırımcı Türk firmalarından birisi olan "Minselko", proje bedeli 10 milyon dolar tutarındaki "Juravinka Dinlenme ve Eğlence Tesisleri"nin öncelikle renovasyon işini üstlenmiş ancak daha sonra satın alarak 2000 yılında işletmeye açmıştır.

D. MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre, Belarus'ta bugüne kadar 7 Türk müteahhitlik firması toplam proje tutarı 572.2 milyon dolarlık 11 proje üstlenmiştir.

Son dönemde "EMSAŞ İnşaat" Türk Eximbank kredisi çerçevesinde "Minsk Oteli"nin (uluslararası standartta 4 yıldızlı otel) renovasyon projesini almıştır. 2002 yılı Aralık ayında tamamlanan inşaatın proje bedeli 19 milyon dolardır.

E. TÜRK EXİMBANK KREDİLERİ

Türk Eximbank tarafından Belarus'a 20 milyon dolara kadar finansman desteği sağlanmasına yönelik bir Mutabakat Zaptı, 24 Temmuz 1996 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Bu çerçevede, 2 Ekim 2000 tarihinde Türk Eximbank tarafından Minsk Oteli'nin renovasyon ihalesini alan Türk firmasının projesi için Belarus'a açılan 18.86 milyon dolarlık Türk Eximbank kredisi kullanılmaktadır.

Mevcut kredilerin geri ödemelerindeki düzenliliğe bağlı olarak Türk Eximbank'ın finansman kriterlerine uygun olan proje başvurularının değerlendirmeye alınabileceği, ayrıca Belarus'a yönelik ihracatın sigorta kapsamına alınmasına devam edileceği ifade edilmektedir.

Belarus'a ihracat ve yatırım kredisi açılması Türk işadamlarının Belarus'taki faaliyetlerini teşvik edecektir. Belarus'un finansman imkanlarının kısıtlı olması, kredi paketi ile desteklenen projelerin ve finansman olanaklarına sahip firmaların tercih edilmesine yol açmaktadır.

F. İKİLİ İLİŞKİLERDE KARŞILAŞILAN BAŞLICA SORUNLAR

Belarus'ta iş yapmayı en çok zorlaştıran faktörler olarak mevzuattaki belirsizlik ve genel anlamda istikrarsızlık gösterilebilir. Gümrük mevzuatının sık değişmesi ve karmaşık bir yapıya sahip olması ihracatçıları zor duruma düşürmektedir. Bürokrasi ile ilgili birçok alanda ve uygulamalarda belirsizlik oluşu Belarus'ta iş yapmak isteyen iş adamları için önemli bir sorundur.

Belarus'ta bankacılık konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Akreditif mekanizmasının çalıştırılmasında sorunlar vardır. Akreditiflere karşı tarafca rezerv konulması ve neden gösterilmeden ödemelerin bloke edilmesi sıklıkla yaşanan bir sorundur. Ayrıca, iki ülke arasındaki bankalar arası ilişkilerin yetersiz olması ticari ilişkileri sınırlamaktadır. Türk bankaları ve Belarus bankaları arasında muhabirlik ilişkilerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Ülkede yaşanan "konvertasyon" sorunları ve döviz darboğazı önemli bir sorun teşkil etmektedir. Rusya'daki kriz Belarus Rublesinin devalüasyonuna ve döviz darboğazının artmasına yol açmıştır.

Düzenli uçak seferlerinin olmaması ikili ekonomik ilişkilerin gelişmesinde önemli bir engeldir. İki ülke arasında düzenli uçak seferleri şu anda sadece Belavia Havayolları tarafından gerçekleştirilmekte, ancak bu seferler talebi karşılayamamaktadır. Ulaştırma masraflarının düşürülmesi yönünde de bazı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Belarus'un halen İstanbul'da konsolosluk açmamış olması başta vize konusu olmak üzere bazı güçlükler yaratmakta ve ekonomik işbirliğini engellemektedir.

G. İŞBİRLİĞİ İMKANLARI VE İKİLİ İLİŞKİLERİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Belarus, Orta Avrupa ile Rusya Federasyonu arasında transit taşımacılıkta coğrafi açıdan stratejik konuma sahiptir. Ülkeden geçen yolcu sayısının büyüklüğü, bazı karayollarının önemi göz önüne alındığında turizm ve otel işletmeciliği alanında önemli işbirliği fırsatları olduğu görülmektedir.

Belarus ile Rusya Federasyonu arasındaki Gümrük Birliği Anlaşması ve sonrasında gelen anlaşmalar sayesinde bu ülkede üretilen malların sıfır gümrük ile Rusya Federasyonu'na ihracatı mümkündür.

Belarus firmalarının Türk serbest bölgelerinde, Türk firmalarının da Belarus'taki serbest bölgelerde yatırım yapmaları konusunda önemli imkanlar bulunmaktadır. İki ülke arasındaki ilişkilerin ortak yatırımlarla desteklenmesi, uzun vadeli işbirliğini gündeme getirecektir. Özellikle KOBİ'lerin bu ülkede gerçekleştirebilecekleri yatırımlarla büyük talep duyulan tüketim mallarını üretebilecekleri pek çok alan bulunmaktadır.

Bunların yanısıra Belarus'ta özellikle telekomünikasyon, karayolları ve enerji gibi alanlarda altyapı yatırımlarına büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Otomotiv sanayi de yüksek bir potansiyel arzemektedir.

Belarus'un önemli miktarda ayçiçek tohumu, bitkisel yağ ve kaliteli buğday ithal ettiği göz önüne alındığında önemli bir ihracat potansiyelinin varlığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Belarus'ta gelişmiş olan tekstil sanayii, tekstil boyaları ve kimyasallar gibi girdilerde dışa bağımlıdır ve genellikle Batı ülkelerinden ithalat yoluyla ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

TÜRK - BELARUS İŞ KONSEYİ HAKKINDA BİLGİ

Türk-Belarus İş Konseyi, 3 Temmuz 1992'de Türk-Avrasya İş Konseyleri çerçevesinde kurulmuştur, halen üye sayısı 210'dur. İş Konseyi'nin Türk Kanadı Başkanı TMG Dış Ticaret ve Madencilik Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Zuhâl Mansfield, Belarus Kanadı Başkanı da Belarus Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Vladimir N. Bobrov'dur.

Türk-Belarus İş Konseyi, Türkiye ve Belarus arasında ekonomik ve ticari ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla çok çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. İş Konseyi tarafından Türk ve Belarus işadamlarını biraraya getiren toplantılar, seminerler, paneller düzenlenmekte, Belarus'taki ekonomik gelişmeler, mevzuat değişiklikleri ve Belarus'tan gelen işbirliği teklifleri üyelerine duyurulmaktadır.

Türk-Belarus İş Konseyi, yıllık ortak toplantılarını yılda bir kez olmak üzere dönüşümlü olarak Türkiye'de ve Belarus'ta yapmaktadır. Sözkonusu toplantılar iki ülkeden işadamlarını ve üst düzey görevlileri biraraya getirmek suretiyle ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin bugünkü seviyeye ulaşmasında önemli işlevler yerine getirmiştir. Türk-Belarus İş Konseyi tarafından bugüne kadar 40'a yakın etkinlik gerçekleştirilmiştir.

İş Konseyi'nin en son ortak toplantısı 25 Şubat 2004 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx)
E-mail: info@deik.org.tr Web: www.deik.org.tr

Yönetim Kurulu Başkanı: M. Rifat Hisarcıklıoğlu
İcra Kurulu Başkanı: Rona Yırcalı
Direktör: Çiğdem Tüzün

KURUCULAR

TOBB Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği / TİSK Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu / TZOB Türkiye Ziraat Odaları Birliği / TUSİAD Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği / YASED Yabancı Sermaye Derneği / TMB Türkiye Mühendisler Birliği / İKV İktisadi Kalkınma Vakfı / TIM Türkiye İhracatçılar Meclisi / TURKTRADE Türkiye Dış Ticaret Derneği